

steriloinnin olivat keskimääräistä yleisempiä. Vuoden 1950 sterilointilaki pyrki tehostamaan itse haettuja sterilointeja ja mukaan sterilointiperusteeksi otettiin epäsosiaalinen elämäntapa. Kun romanit olivat epäsosiaalista elämää viettävä ryhmä *par excellence*, on myös johdonmukaista, että heidän osuutensa sterilointiluvista korostui. Oman lisänsä asiaan tuo se, että moni vapaaehtoinen hakemus tuli maan ainoassa naisvankilassa istuvilta romaninaisilta ja melko lyhyen ajan sisällä: puolet tuolloin vankilasta tulleista naisten hakemuksista tuli romaninaisilta, vaikka naisvangeista suinkaan puolet ei ollut romaneita. On syytä olettaa, että kyseisen vankilan käytännöissä oli jotain, joka sai nimenomaan romaninaiset hakemaan sterilointilupia. Pakkosterilointien osalta romanien saamien määräysten osuus vastasi melko hyvin heidän väestöosuuttaan. Kaiken kaikkiaan Suomen romanit saivat 33 sterilointimääräystä ja 86 sterilointilupaa, yhteensä siis 119 tapausta, joten absoluuttinen määrä on melko pieni. Se, kuinka moni operaatioista todella tehtiin, ei ole tiedossa.

Esitelmöitsijöiden yhteinen johtopäätös oli, että esitellyissä maissa romanius tai tattarius sinänsä ei ollut suoranaisten sterilointipolitiikan kohde, mutta se nosti huomattavasti riskiä joutua steriloiduksi ja sitä myös käytettiin sterilointipäätösten perustelussa lisämotivaationa.

Seminaarin toisena päivänä tohtori Panu Pulma Helsingin yliopistosta kertoi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran suojissa toteutettavasta monitieteisestä tutkimushankkeesta, jonka tavoitteena on kirjoittaa Suomen romanien historia. Hankkeen keskeinen haaste liittyy siihen, miten kirjoitetaan sellaisen vä-

hemmistöryhmän historia, jolla ei ole omaa kirjallista tuotantoa, ja jonka toimet on pääosin dokumentoitu viranomaisten toimesta (usein vielä tilanteessa, jossa kyse on konfliktista viranomaisten tai yhteiskunnan kanssa). Hankkeeseen liittyy huomattavia eettisiä haasteita. Siihen liittyen projektia on alusta asti valmisteltu yhteistyössä romanijärjestöjen kanssa. Hankkeen tieteellisessä ohjausryhmässä sekä itse tutkijoina on mukana romaneja. Pulman mukaan romanien osallistuminen on ollut hankkeen välttämättömän ehto. Lopuksi hankkeen tutkija Miikka Tervonen pohti omassa puheenvuorossaan sitä, kenen äänet (romani- tai yleisemmin vähemmistö-) tutkimuksessa kuuluvat: miten ja mistä näkökulmista ja lähteistä käsin historiaa pitäisi kirjoittaa?

Seminaarin lopuksi esiteltiin pohjoismainen ROR-HIN-tutkimusverkosto (<http://reisendekartet.no/natverk-2/rorhin-nytt-forskarnatverk/>). Sen kantava ajatus on, että romaneilla ja matkaajilla (rom och resande) on olemassa historia, jota tähän mennessä on kirjoitettu epätäydellisesti ja epätydyttävällä tavalla. Uusi näkökulma vaatii, että vanhat tutkimusnäkökulmat problematisoidaan ja uusia näkökulmia sekä kysymyksiä esitetään. Verkosto rakentuu alan tutkijoista ja harrastajista painottaen Pohjolan ulkopuolellekin ulottuvaa kansainvälisyyttä. Esitelyä seuranneessa keskustelussa korostettiin myös sitä, että mukaan pitää ehdottomasti saada tutkitun ryhmän akateemisia opintoja harjoittavia edustajia. Verkoston kotisivulla kerrotaan, miten verkostoon voi liittyä.

Markku Mattila

Kansainvälistyvä Etelä-Pohjanmaa -seminaari Seinäjoki 9.5.

Eurooppa-päivänä 9.5. järjestettiin Seinäjoella seminaari *Kansainvälistyvä Etelä-Pohjanmaa*. Seminaarissa keskityttiin siihen, mitä maahanmuuttoasioissa on viime vuosina Etelä-Pohjanmaalla saatu aikaan. Selostukseni nojaa ennen kaikkea maakuntajohtaja Asko Peltolan, yrittäjä Antti Valkosen, aluekehityspäällikkö Timo Urpalan ja ylitarkastaja Mauno Salmelan puheenvuoroihin.

Etelä-Pohjanmaa on ollut ja on yhä maailman suomenkielisin maakunta. Lausuma perustuu siihen, että

maakunnassa on suhteellisesti vähiten maahanmuuttajia. Alue ei ole myöskään kovin vetovoimainen ulkomaisten matkailijoiden silmissä, sillä heitä yöpyy maakunnassa vähemmän kuin muualla. Nykyisen kansainvälistymisen vähäisyys on outoa, sillä maakunnalla on pitkät perinteet siirtolaisten lähettäjänä esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan tai Ruotsiin.

Jo muutama vuosi sitten kansainvälistymisen vähäisyyteen alettiin alueella puuttua. Paljon onkin jo saatu aikaiseksi, esimerkiksi maahanmuuttajien pal-

velukeskuksia (Seinäjoki ja Kauhajoki), tietoista työvoiman rekrytointia (vietnamilaisia Kauhajoelle), englanninkielistä perusopetusta (Seinäjoki) tai kunnallisten kotouttamisohjelmien laadintaa ja päivitystä. Taustalla on ollut poliittista tahtoa, joka ilmenee esimerkiksi maakuntaliitossa laadituissa papereissa. Esimerkiksi voimassa olevan maakuntasuunnitelman (hyväksytty 2005) motto on ”kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimainen luova yrittäjyysmaakunta”. Vuonna 2009 julkaistiin kansainvälistymisen toimintaohjelma. Tosin näissä asioissa prosessi on tärkeämpi kuin ”pumaska”: prosessissa asiat kirkastuvat, fokusoituvat ja sisäistyvät.

Miksi kansainvälistyminen on alueelle tärkeää? Usea puhuja viittasi väestöllisiin tekijöihin: kanta-väestö vähenee, eläköityviä on enemmän kuin työmarkkinoille tulijoita, alueen väestönkasvu koostuu muuttoliikkeen tuomista ihmisistä, alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on viimeksi ollut näin alhainen 1860-luvun nälkävuosien jälkeen. Väestön ja työvoiman lisäämisessä siirtolaisuus on eräs varteenotettava ratkaisu. Toisaalta alueen yrittäjille työvoima on keskeinen kysymys. Ulkomaista työvoimaa ei myöskään pidä nähdä uhkana, vaan mahdollisuutena. Maahanmuuton ja työvoiman yhteenkietoutuminen on saumatonta: kuten maakunnan kansainvälistymisen toimintaohjelmassakin sanotaan, ”jokainen maahanmuuttaja on työperäinen maahanmuuttaja”.

Mitä voidaan tehdä kansainvälistymisen edistämiseksi? Globaali kamppailu tulijoista on kovaa ja siinä kamppailussa Etelä-Pohjanmaa on samalla viivalta muiden alueiden, vaikkapa Berliinin ja Lontoon, kanssa. Houkuteltaessa tulijoita on nojattava maakunnan jo olemassa oleviin vahvuuksiin. Maahanmuuton suhteellinen vähäisyys voidaan nähdä vahvuutena: kun tulijoita on vähän, heitä voidaan kohdella yksilöinä, ei massana. Vahvuuksiin kuuluu myös kokemus maastamuutosta sekä kulttuurisesti vieraamman väestön – evakoiden – asuttamisesta. Näistä kokemuksista ammentamalla saadaan eväitä onnistuneeseen kotouttamiseen. Houkuttelevuuteen kuuluu myös se, että vastaanottosysteemin ja ennen kaikkea kunnallis-

ten palveluiden on oltava kunnossa. Tulevan työntekijän on viihdyttävä ja perheellisten on oltava mahdollisuus ottaa perheenjäsenet mukaansa.

Eräs tärkeä asia vain vilahti käydyssä keskustelussa. Pertti Kinnunen (kauppakamari) sanoi SITRAnkin todenneen, että maahanmuuttajien koulutuksellisia taitoja ei tunnisteta. Tämä kävi selvästi ilmi myös Pohjanmaan aluekeskuksen toteuttamassa, Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajia koskeneessa tutkimuksessa. Sen mukaan joka kolmannella kyselyyn vastanneella oli korkea-asteen ja lähes kolmella viidestä keskiasteen tutkinto. Vain neljällä prosentilla vastaajista ei ollut lainkaan koulutusta tai suoritettua tutkintoa ennen Suomeen tuloaan. Korkeimmin koulutettuja olivat maakunnan suurin maahanmuuttajaryhmä eli venäläiset. Heistä lähes puolet oli suorittanut korkea-asteen ja lähes puolet keskiasteen tutkinnon. Venäläisten joukossa ei ollut yhtään täysin kouluttamatonta vastaajaa. Virolaisista kolmella neljästä oli lähtömaassa suoritettu keskiasteen tutkinto ja vajaalla viidesosalla korkea-asteen tutkinto. Venäläiset olivat myös koulutuneet Suomessa kaikkein ahkerimmin: yli puolet venäläisvastaajista oli suorittanut Suomessa joko korkea-asteen tai keskiasteen tutkinnon.

Koulutautuneisuudestaan huolimatta vain puolet tutkimukseen vastanneista koki olevansa koulutustaan vastaavassa työssä. Saadut tulokset tukevat myös jo aiemmissa tutkimuksissa esille tullutta seikkaa, jonka mukaan suomalaisilla työmarkkinoilla työnantajat arvostavat sitä koulutusta, jonka maahanmuuttaja on hankkinut suomalaisissa oppilaitoksissa. Erityisesti venäläisten kohdalla lähtömaassa hankittua korkeakoulutusta ei suomalaisilla työmarkkinoilla tunnisteta ja osata hyödyntää. Etelä-Pohjanmaalla venäläiset maahanmuuttajat muodostavat koulutukseensa nähden vajaasti hyödynnetyn voimavaran. Tässä on selvä kehityksen paikka.

Seminaarin tunnelmaksi tiivistyi, että maakunnalla on vahva halu nousta kansainvälistymistä mittaavissa tilastoissa. Siitä nähdään tulevaisuudessa saatavan alueellisia menestymisen aineksia koko maakunnan tarpeisiin.

Markku Mattila